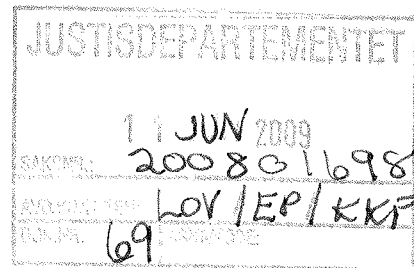

DOMSTOL

ADMINISTRASJONEN

Justisdepartementets Lovavdeling
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres ref
200801698

Vår ref.
200800975-10

Saksbehandler
Kristin Storvik
73 56 70 56

Dato
10.06.2009

Høring - NOU 2007:16 Ny skiftelovgivning

Vi viser til høringsbrev av 25. november 2008 og departementets brev av 16. april 2009 der Domstoladministrasjonen fikk utsatt høringsfrist til 15. juni 2009. Videre viser vi til departementets brev av 12. mars 2009 som også vil bli besvart nedenfor.

Høringen ble behandlet av Domstoladministrasjonens styre i møte 8. og 9. juni 2009.

I det følgende gir vi våre merknader til forslagene i NOU 2007:16 Ny skiftelovgivning under henvisning til de enkelte kapitler i utredningen. Et par tema behandles som egne avsnitt mot slutten av dokumentet. Vi har først og fremst synspunkter på de overordnede spørsmålene og på de spørsmålene som berører domstolene direkte. Vi vil i mindre grad komme inn på detaljene i prosessen og de materielle reglene. I den grad vi kommer inn på slike spørsmål er dette ikke uttømmende, i den forstand at vi ikke avgir høringsuttalelse når det gjelder de spørsmål vi ikke berører.

Kapittel 5 – Prinsipielle utgangspunkter

Lovteknikk

Det er viktig at skiftereglene er så brukervennlige som mulig ettersom de i stor grad benyttes av personer uten særlig juridisk kompetanse. Domstoladministrasjonen er enig i utvalgets vurderinger i forhold til den systematiske plasseringen av reglene. Det har vært egnet til å skape forvirring at skifteloven inneholder både materielle og prosessuelle regler om både dødsboskifte og felleseieskifte.

Det virker hensiktsmessig at de prosessuelle reglene om felleseieskifte tas inn i ekteskapsloven sammen med de materielle reglene om felleseieskifte. De prosessuelle reglene om dødsboskifte vil derimot være langt mer omfattende enn reglene om deling av felleseie, og det virker ikke hensiktsmessig å plassere dem i arveloven. Vi er derfor enig i forslaget om at det utarbeides en egen prosesslov for dødsboskiftene, mens de materielle reglene om dødsboskifte samles i arveloven.

Kapittel 6 – Domstolenes rolle i dødsfalls- og dødsbobebehandlingen og ved formuesdeling ved separasjon og skilsmisse mv.

Et av hovedpunktene i skiftelovsutvalgets mandat var hvorvidt staten i det hele tatt skal ha en rolle i skiftet av dødsbo og felleseie. Vi er enig i at staten fortsatt bør ha en rolle i skiftebehandlingen.

Et annet spørsmål er hvilken rolle domstolene skal ha i dødsfalls- og skiftebehandlingen. De senere år er det tatt til ordet for en rendyrking av domstolenes dømmende oppgaver. Bl.a. har dette vært medvirkende til at tinglysningsoppgavene nå er lagt til Statens kartverk. Dersom det ble lagt avgjørende vekt på synspunktet om rendyrking av de dømmende funksjonene, kunne det argumenteres for at heller ikke dødsfalls- og skifteoppgavene skulle ligge i domstolene. Domstoladministrasjonen er ikke enig i dette synspunktet, og støtter utvalgets forslag om at disse oppgavene fortsatt skal utføres i domstolene.

Domstoladministrasjonen viser til de argumentene som utvalget har trukket frem for dette synet. I tillegg viser vi til at domstolenes uavhengighet vil kunne være med på å styrke tilliten til at bobehandlingen skjer på riktig måte. I domstolene finnes også høy kompetanse innen alle juridiske felter, noe som garanterer en betryggende utførelse av oppgavene. Det er ikke åpenbart hvilke andre organer som kunne utføre disse oppgavene like godt.

Utover dette er det sterke grunner for å beholde skifteoppgavene i domstolene også av hensyn til domstolenes struktur og oppgaveløsning totalt sett. Oppgavene med dødsbobebehandling og skifte utføres for en stor del av saksbehandlere, jf. avsnittet om delegering nedenfor. Dette blir sett på som attraktive og selvstendige oppgaver, som bidrar til å rekruttere og beholde dyktige saksbehandlere. Videre er disse oppgavene med på å sikre store nok faglige og kollegiale miljøer, samt å redusere sårbarheten for sykdom og vakanser. Dette gjelder særlig de små domstolene.

Når det gjelder dødsfallsbehandlingen er det, som utvalget påpeker, også før åpning av offentlig skifte mange henvendelse til retten om juridiske spørsmål. Å beholde oppgavene i domstolene sikrer kvalitet over veiledningen. Det er heller ikke her lett å se hva som skulle være alternativet. Som utvalget, mener vi det at vil være en fare for at skattekontoret som skiftemyndighet ville kunne anses som motpart i egenskap av å også være avgiftsmyndighet.

Domstoladministrasjonen er videre enig i utvalgets forslag om og begrunnelse for at bare et organ bør være mottaker av dødsfallsmeldinger. Dette kan etter vårt skjønn være enten tingrettene eller folkeregistrene. Uansett hvilket av disse organene som velges som første mottaker av dødsfallsmeldingene er det viktig at det legges opp til at dødsfallsmeldingen raskt videresendes til andre instanser. I rapport fra mulighetsstudie om elektronisk samhandling i sivile saker av 2008 fra en arbeidsgruppe oppnevnt av Domstoladministrasjonen anbefales det at det tilrettelegges for elektronisk samhandling mellom offentlige organer knyttet til dødsfallsmeldinger.

Domstoladministrasjonen støtter utvalget i at muligheten for å begjære offentlig skifte bør beholdes. Som utvalget skriver på side 82 i utredningen, finnes det bo som ikke egner seg godt for privat skifte. Dette gjelder særlig de insolvente dødsboene, dernest bo hvor alle arvingene av en eller annen grunn er passive, der ingen melder seg og der det er tvil om

arveforholdet etc. Dersom forslaget om å fjerne arvingenes gjeldsansvar følges opp, vil det også av hensyn til kreditorene være grunn til å beholde muligheten til offentlig skifte. Vi kan for øvrig tiltre utvalgets begrunnelse.

Vi er også enig i at det fortsatt bør være adgang til offentlig skifte av felleseiebo, og at det er grunn til å utvide denne muligheten til å omfatte samboere med sameie og ektefeller med fullstendig særeie – i den grad begge partene samtykker, jf. utredningen pkt. 17.6 og 17.7.

Offentlig skifte av felleseiebo har vist seg å være et fleksibelt og konfliktdempende alternativ. Det kan særlig vises til ordningen med forberedende rettsmøter der rettens deltakelse ofte bidrar til at partene trekker begjæringen og klarer å fordele boet selv. Det vil antakelig kreve økte ressurser og være konfliktdrivende dersom man henviser alle konflikter i forbindelse med deling av felleseiebo til den alminnelige sivilprosessen. Muligheten for offentlig skifte kan også være en sikkerhet for den svakeste parten.

Vi nevner likevel at behovet for offentlig skifte for ektefeller og samboere blir mindre dersom man ikke opprettholder en særlig skifteprosess for bo under offentlig skifte, ettersom det stort sett bare er konfliktløsning som er domstolenes oppgave ved offentlig skifte etter separasjon, skilsmisse og samlivsbrudd. I dødsboskiftene er det mye større innslag av forvaltningsoppgaver.

Kapittel 7 – Dødsfallsbehandlingen

Kodifisering av veiledningsplikten

I utkastet § 2-2 tredje ledd foreslår utvalget at rettens veiledningsplikt ovenfor rettighetshaverne i boet kodifiseres. Det kan anføres at en slik lovfesting vil være av begrenset betydning, da veiledningsplikten er gjeldende rett, selv uten uttrykkelig lovhjemmel.

Domstoladministrasjonen støtter likevel utvalgets forslag. Etter vår oppfatning kan en uttrykkelig bestemmelse ha en egen opplysningsverdi for det rettsøkende publikum. En prosesslovgivning som i stor grad retter seg direkte mot publikum bør så langt som mulig gi et oversiktlig bilde av saksgangen gjennom lesning av loven alene. Dette må gjelde selv om bestemmelsens generelle ordlyd gjør det vanskelig å oppstille konkrete og spesifikke rettigheter og plikter. Vi kan derfor gi vår tilslutning til forslaget til kodifisering av rettens veiledningsplikt.

Registrering og forvaltning av boets eiendeler før skifteform er avklart

Når det gjelder rettens behandling av boet før skifteform er avklart legger utvalget til grunn på side 72 venstre spalte at skifteloven § 13 gir hjemmel for registrering av boets eiendeler også før skifteform er avklart. Dette er omstridt, jf. Norsk Lovkommentar, note 83 til skifteloven som på dette stadiet henviser til midlertidig forføyning og skifteloven §§ 81 og 91. Dette er også oppfatningen blant flere domstoler, bl.a. hos Oslo byfogdembete. Denne lovforståelsen støttes av at § 13 er plassert i kapittelet om skiftebehandlingen ved offentlig skifte.

Hjemmelen for å kreve registrering i utkastet § 2-3 første ledd vil etter dette innføre en ny praksis. Etter at bruk av bobestyrere ble hovedregelen etter revisjonen av skifteloven i

1990, ble registreringsforretningene etter hvert overlatt til disse. Domstolenes kompetanse når det gjelder registrering er etter dette redusert, og retten vil i praksis være henvist til å engasjere andre til å utføre registreringen, jf. utkastet § 2-3 femte ledd. Det er vanskelig å se behovet for en hovedregel om registrering av eiendeler i domstolenes regi. Videre er det et spørsmål hvor stort behovet for registrering på dette stadiet er ved siden av bestemmelsen i utkastet § 8-4 annet ledd, og hvorvidt en slik bestemmelse vil pålegge retten en aktivitetsplikt av eget tiltak som kan medføre erstatningskrav mot staten dersom den forsømmes.

Behovet for registrering på dette stadiet vil kunne være forskjellig for arvingene og kreditorene. Arvingene kan få formuesfullmakt, og de får på den måten oversikt over det som vanligvis er de største aktiva- og passivapostene. Hvis det skal være begrenset gjeldsovertakelse, og fare for at gjeld ikke blir dekket, kan kreditorene ha behov for oversikt over aktiva og passiva på et tidlig tidspunkt.

Rettens omsorg for boets aktiva før skifteform er avklart reguleres av utkastet § 8-4 annet ledd som er en videreføring av skifteloven § 88 annet ledd. Hvor omfattende rettens omsorgsplikt for boets eiendeler er i denne fasen kan imidlertid fremstå som noe uklart etter utvalgets uttalelser på side 74 høyre spalte, jf. også side 252 annen spalte. Uttalelsene her kan forstås som om meningen er at rettens mer omfattende omsorgsplikt etter utkastet § 9-2 annet ledd også skal gjelde før skifteform er valgt. Utkastet § 9-2 annet ledd er imidlertid en videreføring av skifteloven § 15, som etter alminnelig oppfatning ikke gjelder før offentlig skifte er åpnet, jf. foran om § 13. Vi er tvilende til om retten bør ha en aktivitetsplikt på dette stadiet utover det som i dag følger av skifteloven § 88.

Lovens ordlyd og systematikk er antakelig klar nok til å støtte opp under en slik tolkning av utkastet § 9-2 annet ledd som skissert ovenfor. Det kan likevel være en fordel om proposisjonen utformes slik at det ikke kan oppstå tvil. Også muligheten for erstatningskrav mot staten pga. eventuelle forsømmelser fra rettens side tilsier at rettens ansvar er klart definert.

Kapittel 8 – Arvingenes ansvar for avdødes forpliktelser

Utvalget foreslår at arvingenes ansvar for avdødes forpliktelser begrenses til det vedkommende arving har mottatt i arv, jf. utkastet § 3-5.

Domstoladministrasjonen slutter seg til utvalgets vurderinger og forslag. Vi kan, i likhet med utvalget, ikke se at det er tilstrekkelig vektige argumenter som kan begrunne en videreføring av dagens ordning med ubegrenset gjeldsansvar for en eller flere loddeiere.

Vi vil allikevel peke på at det kan synes lite akseptabelt dersom kreditorenes dekning blir dårligere pga. privatskiftende arvingers forhold. På grunn av at arvingenes gjeldsansvar begrenses til boets aktiva, er utkastet til insolvensreglene ved privat skifte blitt komplisert. De vil kunne bli vanskelig å håndtere for arvingene, og rettens veiledningsoppgaver vil kunne bli krevende. Andre løsninger kan vurderes, for eksempel at arvingene har fullt gjeldsansvar under privat skifte, men at de alltid befris for dette ansvaret ved å senere begjære offentlig skifte. I dag befris arvingene for gjeldsansvaret bare om det åpnes offentlig skifte etter begjæring fra en kreditor, jf. skifteloven § 84 femte ledd.

En annen løsning er at gjeldsansvaret begrenses som foreslått i lovutkastet, men at enhver kreditor gis rett til å kreve offentlig skifte hvis han ikke har mottatt full dekning av eller sikkerhet for sitt krav innen en gitt frist, for eksempel seks måneder etter at skifteattest er utstedt, dvs. samme frist som i skifteloven § 84, men med en lavere terskel for å kompensere det begrensede gjeldsansvaret. Men hvis arvingene er avhengig av å realisere aktiva, kan seks måneder være knapp tid. På den annen side vil en løsning hvor arvingenes gjeldsansvar er begrenset i utgangspunktet, forenkle overtakelsen til privat skifte og skiftemyndighetens attestutstedelse.

Disse reglene for gjeldsansvaret må tilpasses uskifte. Her må kreditorene akseptere at gjenlevende ektefelle eller samboer trer inn i avdødes løpende forpliktelser.

Kapittel 9 – Valg av skifteform

Bo av liten verdi

Behovet for en alternativ form for ”boovertakelse” er redusert med den foreslåtte begrensningen i arvingenes gjeldsansvar ved vanlig privat skifte. Skifteloven § 80 blir nå først og fremst brukt av arvingene for å unngå risikoen for å bli personlig ansvarlig for avdødes gjeld. Hjemmelen er i mindre grad blitt brukt for å legitimere andre enn arvinger.

Med begrenset gjeldsovertakelse vil problemstillingen ofte bli annerledes enn etter gjeldende rett. Hovedformålet med en særskilt regel for små bo, vil imidlertid være den samme, å unngå forholdsmessig kostnadskrevende offentlig skifter av bo av liten verdi eller for å unngå flytende bo ved å åpne for en enklere avvikling av bo av liten verdi. Det er behov for en særskilt måte å avvikle små insolvente og små solvente bo.

I lovforslaget § 6-4 foreslår utvalget å gi retten adgang til å gi en som har stått avdøde nær eller har ordnet med begravelsen fullmakt til å disponere over avdødes eiendeler, dersom brutto aktiva etter at begravelsesutgiftene er dekket må antas å være ubetydelige. Utvalget kommenterer ikke § 6-4-fullmektigens plikter hvis boet er insolvent. Utkastet § 6-1 tredje ledd annet punktum bør ikke gjelde ved oppgjør etter § 6-4. Hvis insolvenskapittelet skal gjelde i slike tilfeller, vil terskelen for å påta seg oppgjøret av et slikt bo bli for høy. Etter dagens praksis kan en person som overtar et insolvent dødsbo etter skifteloven § 80, selv bestemme hvilke krav som skal dekkes. Selv etter dagens regler vegrer mange seg for å påta seg et slikt oppgjør hvor det ikke er utsikt til økonomisk utbytte.

Hvis alle arvingene er passive, enten det er fordi de antar at boet er insolvent eller det er av andre grunner, og ingen loddeier avgir erklæring om privat skifte innen fristen i utkastet § 6-2 første ledd, bør det vurderes om boets midler kunne overlates til en nærstående eller en som har ordnet med begravelsen, for eksempel en gjenlevende samboer uten arverett. Dersom § 6-4-fullmektigen kan beholde et ev. overskudd, øker det sjansen for at noen vil overta boet.

Det er i utgangspunktet ikke behov for at en loddeier skal kunne overta etter en slik bestemmelse om bo av liten verdi. Ved å gjøre legitimering i skifteattesten avhengig av en begjæring om attest, slik vi foreslår nedenfor, vil en vanlig skifteattest dekke loddeiernes behov også i små bo hvis gjeldsansvaret alltid begrenses til boets aktiva. Det bør imidlertid overveies å likevel gi en loddeier adgang til å overta boet etter denne bestemmelsen hvis

det er på rene at boet er insolvent. Dette for å unngå å måtte skifte små bo etter insolvenskapittelet.

Flytende bo

Under punkt 9.4 tar utvalget opp problemstillingene knyttet til de såkalte flytende bo. Dette er en problemstilling som ikke oppstår ofte, men som kan være desto mer problematisk å håndtere både for domstolene og arvingene når den først oppstår. Utkastet § 8-3 gir domstolene et effektivt middel for å håndtere disse boene på en bedre måte enn dagens lov åpner for. Dette vil ikke minst komme arvingene til gode. Domstoladministrasjonen støtter forslaget.

Attestutstedelsen

På det rene-kravet

I følge utkastet § 6-3 tredje ledd kan skifteattest kreves utstedt når det er brakt på det rene hvem som er loddeiere i boet.

Dette vil være en sentral bestemmelse i skiftemyndighetens daglige arbeid. Hvordan arveforholdet skal bringes på rene og hva som ligger i på det rene-kravet er imidlertid lite omhandlet i utredningen.

Utkastet § 2-1 tredje ledd legger en plikt på ektefelle og slektning til å gi skiftemyndigheten opplysninger om *det de vet* om formuesforholdet og slektskapsforholdene til avdøde. Siden samboere har fått rettigheter etter arveloven, bør også samboere nevnes her.

Iht. utkastet § 2-2 bør retten *av eget tiltak søke å finne frem til mulige slektsarvinger* hvor retten finner det hensiktsmessig. Utvalget forutsetter på side 222 at det regelmessig gjøres søk i folkeregisteret, men er oppmerksom på at dette i mange tilfeller har begrenset nytte.

Hvis det verken kreves noen erklæring fra arvingene eller det ikke er mulig å finne arvinger i folkeregisteret, vil skifteattest kunne bli utstedt ut fra det en slektning muntlig har opplyst å vite, ofte gjennom begravellesbyrået.

Dette står i motsetning til det utvalget sier om på det rene-kravet ved delutlodning. I utkastet § 13-7 om delutlodning brukes uttrykket *er på det rene*. I merknaden til denne paragrafen, utredningen side 275 venstre spalte, sies at ”i dette ligger et krav om tilnærmet full sikkerhet”.

Hvordan på det rene-kravet får betydning for prøving av gyldigheten av testament, kommer ikke utvalget inn på. Typiske problemstillinger er at påtegning etter arveloven § 49 annet ledd mangler eller at testamentet bare finnes i kopi, jf. arveloven §§ 69 og 57.

Attestutstedelsens rettsvirkninger

Utvalget uttaler på side 238 høyre spalte at ny, fullstendig skifteattest bør utstedes hvis det viser seg at det er flere loddeiere i boet. Utvalget skiller ikke klart mellom ny attestutstedelse før og etter fristen i utkastet § 6-2.

Etter gjeldende rett må loddeierne erklære gjeldsovertakelse innen fristen i skifteloven § 81 for å bli legitimert, jf. skifteloven § 82. Det er relativt kurant for loddeierne å få utstedt en korrigert attest før utløpet av fristen i skifteloven § 81. Etter utløpet § 81-fristen varierer praksis mellom tingrettene.

Hvis gjeldsovertakelse ikke skal være en betingelse for å bli legitimert etter ny skiftelov, vil det antakeligvis være kurant å utstede ny, korrigert attest etter fristutløp så lenge de opprinnelig legitimerede loddeierne aksepterer at flere arvinger blir legitimert.

Dette blir mer problematisk dersom de legitimerede loddeierne i den utstedte attesten ikke aksepterer flere loddeiere, eller pretensjonen til de etteranmeldte loddeiere medfører at disse er loddeiere i stedet for de første pga. fortrinnsberettiget arvegangsklasse eller testament.

De nye loddeierne kan reise søksmål, antakeligvis reise skiftetvist etter de foreslåtte reglene, eller begjære offentlig skifte. Om de har andre muligheter, er usikkert. Usikkerheten knytter seg til hva slags type avgjørelse attestutstedelsen er og hva slags rettsvirkninger den har.

Det bør derfor gis regler for omgjøring av attest: frist, fremgangsmåte, grunnlag, avgjørelsesform, virkning og rettsmidler. Dette forutsetter kanskje også at det avklares hva slags type avgjørelse en attestutstedelse er.

Legitimeringen av loddeierne

Etter lovutkastet § 6-3 annet ledd vil også "passive arvinger" bli legitimert i skifteattesten. Da bruken av attesten i utgangspunktet forutsetter at samtlige legitimerede arvinger medvirker, jf. utkastet § 7-1 annet ledd, vil arvinger som av en eller annen grunn forholder seg passive, vanskeliggjøre gjennomføringen av det privat skiftet. Utvalget diskuterer problemet med passive arvinger i utredningen side 110 venstre spalte og side 241-242.

Domstoladministrasjonen er av den oppfatning at det vil være en tungvint og lite praktisk løsning for arvingene å måtte føre bevis overfor banker, realregistre osv for at kravet om enstemmighet mellom samtlige arvinger i et gitt tilfelle kan fravikes, jf. utkastet § 7-1 annet ledd annet punktum. Utveien vil nok da lett bli offentlig skifte. Problemet kan løses ved at loddeierne må avgi en erklæring for å bli legitimert ved skifteattest, jf. nedenfor.

Behovet for en erklæring fra loddeierne

Domstoladministrasjonen er ikke enig med utvalget i at det ikke er behov for noen erklæring fra arvingene selv om arvingenes gjeldsansvar begrenses til boets midler.

Legitimeringen av arvingene i skifteattesten bør gjøres avhengig av en erklæring om korrekt og uttømmende oversikt over arvingene, at de vil skifte privat, at de vil dekke avdødes og boets gjeld så langt boets midler rekker og om at de vil gjøre opp boet etter utkastet kapittel 11 i tilfelle insolvens.

Forpliktelsene etter kapittel 11 bør bare bæres av arvinger som har begjært skifteattest.

Ved at skifteattesten bare legitimerer de arvingene som innen fristen i utkastet § 6-2 første ledd har avgitt slik erklæring, vil problemet med passive arvinger praktisk talt være løst. I tillegg vil en erklæring bidra til at ansvaret blir tydeliggjort ovenfor arvingene.

Kapittel 10 – Gjennomføring av dødsboskifte

Utlodningen

Skiftelovutvalget legger til grunn at tingretten ”svært sjeldent” foretar en selvstendig prøving av utlodningens innhold, jf. utredningen side 272-273, jf. side 63 høyre spalte. I henhold til vår kjenneskap til arbeidet i domstolene er dette for unyansert. Ved en del tingretter legger rutinerte saksbehandlere ned et omfattende arbeid i kontroll av utlodningene. I de tilfellene hvor det ikke gjøres en reell kontroll, kan derimot avsigelsen av utlodningskjennelsen gi arvingene en falsk trygghet.

Domstoladministrasjonen ber departementet om å vurdere å beholde ordningen med at utlodningen avsies ved kjennelse. Utlodningen er en vesentlig del av en offentlig skiftebehandling og det er derfor viktig at den er riktig. Kontroll med utlodningen er en viktig del av domstolenes kontroll med bobestyrers arbeid. De som er nøye med kontrollen, finner relativt ofte feil.

Arveavgiftsmyndighet

Vi stiller oss positive til at arveavgiftsmyndigheten overføres fra domstolene til skattekontorene. Praksis i dag er å ta avgiftsfastsettelsen inn i utlodningen. Avgiftsfastsettelsen er imidlertid et forvaltningsvedtak som ikke naturlig hører hjemme i en rettslig avgjørelse. Dels av prinsipielle og dels av praktiske grunner bør bobestyrer foreta en foreløpig beregning av arveavgiften i et brev til skatteetaten. Avgiften bør betales direkte til skatteetaten samtidig med alle utbetalingene iht. utlodningen når utlodningen er rettskraftig. Eventuelle avregninger pga. feil i avgiftsberegningen, kan skatteetaten gjøre. Det er mulig at man må ha en egen regel for forfallstidspunkt for avgiftsbetalingen ved offentlig skifte.

Det er ingen grunn til å dele inn den saklige kompetansen etter privat og offentlig skifte og dermed også dele opp det faglige miljøet. Vi må erkjenne at det er vanskelig for domstolene å holde det samme høye avgiftsfaglige nivå som skatteetaten. Ettersom skatteetaten har avgiftsberegningen av nesten alle ytelser før dødsfallet og de aller fleste ytelser etter dødsfall, vil det være skatteetaten som har det faglige miljøet og den faglige spisskompetansen.

Hvis avgiftsmyndigheten ved offentlig skifte overføres til skatteetaten, får vi samme avgiftsmyndighet ved offentlig som ved privat skifte. Da bør det også vurderes å endre arveavgiftsloven § 9 slik at det blir samme regler for rådighetsserverv ved privat og offentlig skifte. I desember 2008 og januar 2009 økte antallet offentlig skifte av dødsbo med ca 500% i forhold de samme månedene året før. Den voldsomme økningen kan tilskrives avgiftsmotiverte begjæringer i forbindelse med reduserte avgiftssatser for rådighetsserverv etter 01.01.2009. Ved offentlig skifte forskyves tidspunktet for rådighetsservervet.

Etterutlodning

Av og til kommer det frem nye opplysninger om aktiva etter at skiftebehandlingen er avsluttet med utlodning. Det er behov for regler om gjenåpning av skiftebehandlingen. Gjenåpning vil vel kreve en formell beslutning, kanskje kjennelse. Konkursloven åpner for

begge deler, jf. hhv §§ 129 og 139. Vi ber departementet vurdere om det kan gis slike regler i den nye dødsboskifteloven.

Det råder usikkerhet i domstolene om etterutlodning utløser særskilt gebyr. Vi ber om at dette spørsmålet avklares.

Klage over bobestyrers avgjørelser

Utvalget har ikke funnet tilstrekkelig grunn til å foreslå lovregulering av arvingenes adgang til å klage over bobestyrers avgjørelser, jf. punkt 10.3.3.6 side 100-101.

Domstoladministrasjonen anmoder departementet om å vurdere en form for regulering av dette spørsmålet. Det er kanskje tilstrekkelig at dette klargjøres i rundskriv.

Klager er typisk aktuelt der arvingene er misfornøyd med bobehandlingens fremdrift eller med bobestyrers utførelse av plikten til å oppnå best mulig resultat for bofellesskapets beste, jf. skifteloven § 15. Vi har sett eksempler på at arvinger i slike tilfeller klager til Domstoladministrasjonen eller Justisdepartementet, eller at det tas ut stevning eller kreves tvangsfullbyrdelse mot staten. Ettersom det ikke er formelle regler på området, har det vært vanskelig både å håndtere disse sakene, avvise klagene, og å gi gode svar til arvingene på hvordan de eventuelt kan gå frem isteden.

Selv om boet er overlatt til en bobestyrer, har tingretten fortsatt et overordnet ansvar for bobehandlingen. Arvingene har ikke har noen alminnelig klageadgang over bostyrers avgjørelser. En løsning er at det fremmes krav om ny bobestyrer, jf. skifteloven § 91 e, jf. bl.a. Ot.prp.nr. 46 (1989-90) side 23. Som utvalget nevner er det imidlertid en ulovfestet praksis for at tingretten behandler klager over bostyrer fra loddeierne. En slik klage kan likevel ikke begrunnes med at en avgjørelse er uheldig eller uhensiktsmessig. Dette vil antakelig som regel være tilfelle i §15-tilfellene som er nevnt ovenfor.

Dersom det likevel fremsettes en slik klage og tingretten avviser den, er det et spørsmål om denne beslutningen kan ankes til lagmannsretten, jf. tvisteloven § 29-3. Dersom en klage behandles av tingretten uten at klageren når frem, vil han antakelig kunne anke, jf. utvalgets uttalelse under pkt. 3.2.2.3 – selv om skifteloven § 27 som det vises til der ble opphevet med tvisteloven.

Det er i dag også noe uklart om det for noen spørsmål under skiftebehandlingen eksisterer en administrativ klageadgang. F.eks. har Domstoladministrasjonen mottatt klager over bostyrers håndtering av boets midler. Et annet eksempel er klage over utstedelse av skifteattest. For å sikre en effektiv bobehandling bygger skifteloven på det system at bare enkelte av avgjørelsene under skiftet kan påklages/påankes. Det ville gi liten sammenheng i systemet om man da kunne klage administrativt over de øvrige avgjørelsene. Vi ser det imidlertid som en fordel om det hadde vært klare regler å vise til ved behandlingen av slike klager.

Dersom det likevel er en administrativ klageadgang for enkelte spørsmål, bør det avklares hvilke spørsmål dette gjelder og hvem som er klageinstans. Domstoladministrasjonen har et overordnet forvaltningsansvar for domstolene, og vi har ikke kompetanse til å gripe inn i de enkeltsakene som behandles der. Vi har heller ikke noe fagansvar på skifterettens område. I Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) punkt 7.12.11 legges det til grunn at fagansvar for bl.a. skifte skulle bli værende i departementet da det ble opprettet en selvstendig

domstoladministrasjon. Mye taler derfor for at det er Justisdepartementet som eventuelt er klageinstans.

Kapittel 16 - Skifteprosessen

Forberedende rettsmøte

Domstoladministrasjonen støtter forslaget om at ordningen med forberedende rettsmøter før åpning av offentlig skifte blir lovfestet, jf. § 8-5 i lovforslaget. Som utvalget skiver på side 95 og 160 i utredningen, fører de forberedende rettsmøtene svært ofte til at det ikke blir behov for å åpne offentlig skifte, noe som medfører billigere skiftebehandling for partene og redusert arbeidsbelastning for domstolene. Dette gjelder særlig i felleseieskifte, men også i dødsboskiftene fører de forberedende rettsmøtene ofte til at offentlig skifte ikke blir nødvendig.

For at ordningen med forberedende rettsmøter skal være mest mulig effektiv, er det viktig at det er adgang til å inngå rettsforlik under det forberedende møtet, slik utvalget legger opp til i sitt forslag. Vi er enig i at bestemmelsen om forberedende rettsmøter utformes som en ”kan-regel”, men slik at det forutsettes at det som hovedregel skal gjennomføres forberedende rettsmøte før åpning av offentlig skifte. Det vises til utvalgets merknad til lovforslaget § 8-5 i utredningen side 248.

Domstoladministrasjonen anbefaler at det i lovbestemmelsen om forberedende rettsmøte også fastslås om saken skal heves eller ikke dersom partene kommer til enighet i det forberedende rettsmøtet og det ikke blir nødvendig å åpne offentlig skifte. Det har i praksis vært usikkerhet i domstolene om skiftesaken i en slik situasjon skal heves, eller om den bare kan føres ut av sakslisten uten heving. Muligheten til delegering til saksbehandler kan tale for at det ikke kreves formel heving, jf. nedenfor.

Bobestyrerkorps

Vi er enig med utvalget i at ordningen med bobestyrer bør opprettholdes.

Utvalget anser i utredningen side 97 at det ikke er behov for en lovregulering av bobestyrerkorpsene. Utvalget viser til at spørsmålet ikke har funnet sin endelige løsning i praksis, og at det ligger utenfor utvalgets mandat å vurdere dette nærmere.

Det er tidligere lagt til grunn at reglene om offentlige anskaffelser ikke gjelder for tildeling av oppdrag som bobestyrer, jf. brev av 3. juni 2004 fra Nærings- og handelsdepartementet til Oslo skifterett og byskriverembete. Etter Domstoladministrasjonens oppfatning er det behov for en nærmere vurdering av om det bør fastsettes generelle rutiner for opprettelse og administrasjon av bobestyrerkorpsene i domstolen. Dette kan eventuelt gjøres i lov eller forskrift, eller i retningslinjer gitt av Domstoladministrasjonen.

Domstoladministrasjonen har mottatt flere henvendelser fra advokater med spørsmål om hvilke regler som gjelder for utforming av domstolenes lister over bostyrere og bobestyrere. Etter vår oppfatning vil klare rutiner for utforming av listene og rekruttering av bostyrere og bobestyrere til listene bidra til å sikre, og også vise utad, at saksbehandlingen i domstolene knyttet til bobestyrerlistene er forsvarlig. Det er viktig at det ikke kan hefte tvil ved om saksbehandlingen er habil og basert på likebehandling. I

slike rutiner bør det også klargjøres hvor ofte listene over bostyrere og bobestyrere skal revideres i domstolen, og hvordan revideringen skal skje.

Behov for en egen skifteprosess?

Skiftelovutvalget foreslår i utredningen kapittel 16 at det opprettholdes en særlig skifteprosess, og at denne kan benyttes ved tvister både under privat og offentlig skifte.

Vi anbefaler at departementet utreder nærmere om det er behov for egne saksbehandlingsregler for den rettslige behandlingen av skiftetvister. Det vises til at Skiftelovutvalgets vurdering av behovet for en særlig skifteprosess ble foretatt før tvisteloven trådte i kraft 1. januar 2008. I det følgende knytter vi noen merknader til momenter av betydning for vurderingen.

Det er hensiktsmessig at den domstol som behandler skiftesaken også behandler tvistene i skiftet, jf. utredningen side 144. Problemstillingen om tvister i skiftesaker skal behandles etter en særlig skifteprosess er ikke avgjørende for hvilken domstol som skal behandle disse tvistene, med unntak av i Oslo hvor valget er avgjørende for om det er Oslo byfogdembete eller Oslo tingrett som skal behandle saken. Domstoladministrasjonen anser det hensiktsmessig at Oslo byfogdembete fortsatt behandler tvister i skiftetvistene i Oslo. Dersom man går bort i fra en særskilt skifteprosess blir det derfor nødvendig å presisere i vernetingsbestemmelsen i tvisteloven at skiftetvistene i Oslo skal behandles av Oslo byfogdembete.

For tingrettene vil det trolig innebære en forenkling dersom de samme prosessreglene som i andre sivile saker benyttes også ved behandling av skiftesaker. Domstolene behøver da ikke ta stilling til avgrensningen mellom hvilke tvister som skal løses etter en særlig skifteprosess. Ved å la tvisteloven gjelde fullt blir det heller ikke behov for ordningen med overføring til søksmåls former, jf. skifteloven §§ 30 og 31. Det er imidlertid viktig at det blir tatt hensyn til de rettsgebyrmessige konsekvensene ved vurderingen.

Den viktigste faktoren ved vurderingen av om det skal opprettholdes en særskilt skifteprosess er hvor stort behov det er for særlige skifteprosessuelle regler i tillegg til tvisteloven. Etter skifteloven § 22 første ledd er de fleste bestemmelsene i tvisteloven gitt tilsvarende anvendelse i skifteprosessen. Et viktig unntak er at tvisteloven del III om saksforberedelse, hovedforhandling mv. ikke er gitt tilsvarende anvendelse. Etter skifteloven § 23 skal avgjørelsesformen i skifteprosessen følge reglene i tvisteloven.

Tvisteloven forutsetter en dreining mot en mer aktiv og styrende dommer, og en mer proporsjonal domstolsbehandling. Den innbygde fleksibiliteten som ligger i tvisteloven reduserer behovet for en spesialprosess for skiftesaker.

Som utvalget er inne på i utredningen side 142, bidrar også tvistelovens økte muligheter til mekling til å oppfylle behovet for fleksibel behandling av skiftesaker.

Utvalget legger i sin vurdering av behovet for en særskilt skifteprosess vekt på muligheten for å gi materiell eller prosessuell veiledning, jf. utredningen side 142. Tvisteloven har regler om veiledning i tvisteloven § 11-5. Retten skal i følge første ledd gi partene slik veiledning "om regler og rutiner for saksbehandlingen og andre formelle forhold som er nødvendig for at de kan ivareta sine interesser i saken" Veiledningsplikten er nærmere spesifisert i andre til sjuende ledd i bestemmelsen. Adgangen og plikten til veiledning er

etter vårt skjønn så vidtrekkende at den langt på vei også kan ivareta behovet for aktiv veiledning til partene i skiftesaker.

I utredningen side 142 er det pekt på at tvisteloven ikke har den samme åpning for skriftlig behandling som i skifteprosessen. Domstoladministrasjonen fremhever at partene med rettens samtykke kan avtale fullt ut skiftlig behandling også etter tvisteloven, jf. tvisteloven § 9-9 annet ledd og § 10-3 første ledd. Det kan imidlertid være behov for at retten på selvstendig grunnlag kan beslutte skriftlig behandling av en tvist under skiftebehandling. Dette tilsier at det er behov for en regel som går lenger i å tillate skriftlig behandling i skiftesaker enn tvisteloven gir åpning for.

Det er i tillegg behov for å opprettholde noen særlige prosessuelle regler for skiftesaker. Det er for det første behov for å beholde unntaket fra alminnelige rettskraftsregler i dagens skiftelov § 25. For å kunne opprettholde nødvendig fremdrift i bobehandlingen bør retten kunne beslutte at en avgjørelse som er avsagt under behandlingen av boet skal legges til grunn for den videre behandlingen av boet før den er blitt rettskraftig. For det andre bør det fortsatt gjelde unntak fra forliksrådsbehandling for skiftetvister. Vi er enig med utvalget i at unntaket fra forliksrådsbehandling også bør omfatte felleseieboene, jf. utredningen punkt. 17.10.3.2.

Vi er for øvrig enig i Skiftelovutvalgets vurderinger i utredningen om innholdet i en særskilt skifteprosess. Det er ikke behov for å nevne i skiftelovgivningen at formene for rettslige avgjørelser og rettsmidler skal følge tvistelovens regler, da dette kan følge av henvisningsbestemmelsen til tvisteloven.

Etter vår oppfatning er det ikke grunn til å skille mellom behandlingsmåten av tvister i privat og offentlig skifte. En særskilt skifteprosess bør – som utvalget foreslår – også gjelde for tvister i privat skifte. Videre er vi enig i at også konkrete tvister under skifte av felleseie hvor ektefellene har fullstendig særeie, samt tvister mellom samboere, bør kunne behandles etter eventuelle særlige skifteprosessuelle regler dersom partene ønsker det.

Vi nevner til slutt at et moment som taler mot å oppheve den særskilte skifteprosessen, er at behandling av skiftetvistene som ordinære sivile saker med stevning og tilsvarende mv. for partene i større grad kan oppfattes som en ”rettsliggjøring” av tvisten enn bruk av en ”mykere” skifteprosess.

Boet som part i prosesser

Domstoladministrasjonen er enig i utvalgets vurderinger i punkt 16.5.3 om boets partsevne. Det er positivt at det legges opp til at løsningen på spørsmålene knyttet til partsevne blir klarere regulert i lovteksten.

Offentlighet og innsynsrett

Vi er enig med utvalget i at det bør vurderes å innføre tilsvarende unntak i reglene om offentlighet i rettspleien for dødsboskiftesaker som i ektefelle- og samboerskiftesaker, jf. utredningen side 151. De hensyn som begrunner unntak gjør seg tilsvarende gjeldende i dødsboskiftesaker. Vi er videre enig i at det bør presiseres uttrykkelig i lovteksten at forberedende rettsmøter og skiftesamlinger er unntatt fra offentlighet.

Delegering til saksbehandler

Det er viktig at regelverket åpner for en mest mulig effektiv arbeidsdeling mellom dommere og saksbehandlere i domstolene, jf. utvalgets henvisning i utredningen side 256 til delrapport 12 i LOK-prosjektet i regi av Domstoladministrasjonen.

Domstoladministrasjonen støtter utvalgets forslag til § 9-9 i ny dødsboskiftelov om delegering til saksbehandler.

I tillegg til de oppgaver som er opplistet i lovforslaget § 9-9, anbefalte LOK-prosjektet at det åpnes adgang til delegering av bostyreroppnevninger og at utarbeidelse av kjennelse etter skifteloven § 32 (tilbakelevering av bo) kan overlates saksbehandler. LOK-prosjektet anbefalte også at det vurderes å åpne for at saksbehandlere kan beslutte at bobehandling skal åpnes. Domstoladministrasjonen anbefaler at departementet vurderer å ta inn oppnevning av bobestyrer og beslutning om åpning av bobehandling i bestemmelsen om delegering til saksbehandler. Utarbeidelse av kjennelse etter skifteloven § 32 er en del av den interne arbeidsfordelingen og krever ikke delegeringshjemmel.

Dette har også en side til spørsmålet om saker som forlikes etter at det er avholdt forberedende rettsmøte skal heves eller bare føres ut av sakslisten, jf. over. Hvis saksbehandlere delegeres forberedende møter, vil avtalene inngås uten rettsforlik. Det er ikke upraktisk at dette skjer. Hvis saken må heves, må saksbehandler gå til dommer for å få en hevingskjennelse. Dette er upraktisk og reduserer effekten av delegering og kan tale for at saken bør kunne avsluttes uten heving, jf. problemstillingen som er nevnt ovenfor under avsnittet om forberedende rettsmøte.

Kapittel 19 – Enkeltspørsmål regulert i andre lover enn skifteloven

Registrering av testamenter

Domstoladministrasjonen er i det vesentlige enig i Skiftelovutvalgets vurderinger når det gjelder spørsmålet om hvordan testamentsoppbevaring og -registrering bør skje. Vi er enig i at denne oppgaven bør ligge hos domstolene.

Vi tror nok at utvalget undervurderer testatorenes behov for å kunne innlevere testamentet ved personlig fremmøte. Et så personlig dokument vegrer en del personer seg mot å overlate til postverket. Testator ønsker gjerne personlig kontakt med retten for å forsikre seg om at testamentet er kommet frem dit det skal. Dette taler mot sentralisering av oppgaven. Vi mener domstolenes struktur i tilstrekkelig grad tilfredsstiller behovet for personlig oppmøte. Samtidig får man en sentral registrering av testamentene i Lovisa.

Domstolene erkjenner ikke i dag ansvar for at registrerte testamenter blir fremlagt ved dødsfallet. Det kan kanskje synes unaturlig at en offentlig registrering ikke kan garantere fremleggelse etter dødsfallet. Dersom staten skal ha en slikt ansvar, herunder erstatningsansvar ved eventuell manglende fremleggelse, må det minimum være et krav om at testator oppgir fødselsnummer. Bare på den måten kan man være sikker på at testamentet blir funnet igjen ved dødsfallet.

Kapittel 20 – Økonomiske og administrative konsekvenser

Utvalgets forslag er ment å bygge på et uendret ressursbehov. Som utvalget selv skriver er konsekvensene usikre, både fordi det er vanskelig å fastslå dagens ressursbruk og fordi det er vanskelig å fastslå hvordan lovforslaget vil virke i praksis.

Når det gjelder situasjonen etter en ikraftsettelse har vi ikke grunnlag for å anta noe annet enn utvalget, nemlig at forslagene neppe medfører økonomiske eller administrative konsekvenser av noen særlig betydning.

Innføringen av de foreslåtte lovendringene vil imidlertid medføre økonomiske kostnader. Disse kostnadene er særlig knyttet til utviklingen av domstolenes saksbehandlingssystem.

De alminnelige domstolenes fagsystem kalles Lovisa. En ny saksbehandlingslov som dødsboskifteloven, nytt skiftekapittel i ekteskapsloven samt hjemmel for en ny ”bo”-type i husstands-felleskapsloven krever en fullstendig revisjon av kodeverk, flyter og maler i dødsfalls- og skiftesakstypene i Lovisa eller utvikling av annen systemstøtte avhengig av fremtidig IT-arkitektur i domstolene. Det vil også kreve opplæring av brukerne av saksbehandlingssystemet. I økonomiplanen for domstolene er utgiftene foreløpig beregnet til 3 millioner kroner for 2011.

Det er viktig at vi får ganske god tid fra lovens vedtakelse til ikrafttredelse slik at det blir tilstrekkelig tid til utvikling og testing samt opplæring i støttesystemet. Domstoladministrasjonen antar at det vil være behov for ¾ til 1 år til disse forberedelsene.

Enkelte særspørsmål for samboere

Lov av 19. desember 2008 nr. 112 om endringer i arveloven mv. (arv og uskifte for samboere) trer i kraft 1. juli 2009. Loven innfører ett nytt kapittel III A i arveloven som gir rett til arv og uskifte på grunnlag av samboerskap. De nye reglene om arv og uskifte for samboere, gir behov for at det i den nye skiftelovgivningen inntas bestemmelser om samboeres skifterettslige plikter og rettigheter.

I Justisdepartementets brev av 12. mars 2009 til Domstoladministrasjonen om skifterettslige spørsmål knyttet til arv og uskifte for samboere henvises spørsmålet om en gjenlevende samboer som arver 4G etter testament er loddeier, til tolkning av testamentet. Her vil det for det første forekomme noen typetilfeller, og for det andre vil det ofte være tilfeldig hvordan testamentet er formulert – hvis ikke samboerne har fått hjelp av en arverettskyndig advokat. Det kan derfor være grunn til å gi en tolkningspresumsjonsregel i arveloven § 66 om at den som har vært samboere i fem år anses som loddeier. Det vises til at etter ny § 28 b første ledd annet punktum har den som har vært samboer med avdøde i de siste fem årene før dødsfallet rett til arv tilsvarende fire ganger grunnbeløpet selv om avdøde har livsarvinger, dersom den avdøde har fastsatt det i testament. Harmonihensyn tilsier også at gjenlevende samboere som etter gravferdsloven § 9 har fortrinnsrett til å ordne med begravelsen og som arver 4G etter testament, kan stå på skifteattesten.

Vi er enig med departementet i at når samboerens arverett følger direkte av arveloven, vil det være naturlig å tolke skifteloven slik at samboeren er loddeier. Status som loddeier vil gi samboer mulighet til å bli legitimert i en skifteattest til å overta boet til privat skifte, og også mulighet til å begjære offentlig skifte. Vi anbefaler at dette gjøres klart i ny

dødsboskiftelov ved at samboer med arverett iht. arveloven § 28 b defineres som loddeier i lovutkastet § 1-6.

Vi antar at gjenlevende samboer omfattes av uttrykket ”eller en annen som har vært til stede ved dødsfallet” i utkastet til dødsboskiftelov § 2-1 annet ledd. Vi mener likevel at på bakgrunn av de nye, særskilte arverettslige rettighetene for samboere, bør samboer uttrykkelig nevnes i § 2-1 annet og tredje ledd.

Lovutkastet § 2-4 gir hjemmel til å gi formuesfullmakt til loddeiere. Dette gjør at innsynsregelen i arveloven § 28g tredje ledd i praksis trolig blir overflødig. En gjenlevende samboer vil nok foretrekke å bruke en formuesfullmakt fremfor å måtte bevise overfor hver enkelt tredjemann at hun/han har rett til formuesopplysninger etter denne bestemmelsen i arveloven.

Etter de nye reglene kan den gjenlevende samboeren bare legitimeres til å disponere over avdødes midler når hun/han overtar i uskifte. Det følger av ny § 28c første ledd i arveloven at den som var samboer med den avdøde ved dødsfallet, og som har, har hatt eller venter barn med den avdøde, har rett til å ta over i uskifte felles bolig og innbo, samt bil og fritidseiendom som den avdøde eide. Gjenlevende samboer kan videre ta over andre eiendeler i uskifte dersom det er fastsatt i testament eller arvingene samtykker, jf. bestemmelsens annet ledd. I henhold til § 28g annet ledd skal retten skrive ut uskifteattest i samsvar med skifteloven § 89. Problemet med henvisningen til § 89 er at § 89 sier at uskifteattesten skal utstedes etter at det øvrige, som ikke inngår i uskiftet, er skiftet. Da ”skifteboet” er negativt avgrenset i forhold til uskifteboet, blir henvisningen uhensiktsmessig. Vi anmoder departementet om å vurdere om dette kan reguleres annerledes i den nye dødsboskifteloven.

Uskifteattesten gir også legitimasjon til å disponere over midler som ikke inngår i uskifteboet. Hvis gjenlevende samboer overtar eiendeler i uskifte, blir hun/han ansvarlig for all gjeld. Da skifteattest etter skifteloven § 82 bare kan utstedes til den eller de som overtar gjeldsansvaret, kan ikke de øvrige arvingene legitimeres, og gjenlevende samboer må legitimeres i uskifteattesten til å disponere over hele dødsboet. Dette åpner for misbruk av uskifteattesten og det kan vanskeliggjøre offentlig skifte av den delen av dødsboet som ikke omfattes av uskifteboet. vurdere hvordan dette spørsmålet kan håndteres på en tilfredsstillende måte i den nye dødsboskifteloven.

Verdien av midler som ikke omfattes av uskifteboet, kan være betydelige. Det kan være store bankinnskudd, aksjer, kunst som ikke har karakter av innbo osv. Av og til vil det være behov for å utstede en separat skifteattest for skiftedelen av dødsboet eller et offentlig skifte av denne delen. Domstoladministrasjonen anbefaler at det gis regler som avklarer dette.

En gjenlevende samboer som overtar eiendeler i uskifte, må i likhet med en gjenlevende ektefelle kunne utstede proklama. Hjemmel for dette kan gis i utkastet § 4-1 fjerde ledd som for ektefelle, eller ved å endre henvisningen i arveloven § 28d til en henvisning til utkastet § 4-1 fjerde ledd. Videre vil gjenlevende samboer få hjemmel til å få utstedt proklama ved tingretten før overtakelse til uskifte eller privat skifte ved å tilføye samboer i definisjonen av loddeier, jf. lovforslaget § 4-1 tredje ledd.

Reglene om ektefeller i utkastet til dødsboskiftelov § 1-5 annet ledd og § 8-6 annet ledd bør gjelde tilsvarende ved skifte av samboeres uskiftebo. Etter vår oppfatning er det mer tvilsomt om reglene i § 8-8 annet ledd og § 9-1 annet ledd bør gis tilsvarende anvendelse for skifte med gjenlevende samboer.

I henhold til utkastet til dødsboskiftelov § 6-5 annet ledd er bestemmelser om oppnevning som testamentsfullbyrder ikke bindende for livsarvinger. Vi anbefaler at det åpnes for at gjenlevende samboer på samme måte kan hindre skifte ved testamentsfullbyrder. Etter vårt skjønn er det ikke like naturlig at gjenlevende samboer skal kunne hindre offentlig skifte på samme måte som gjenlevende ektefelle kan det etter utkastet § 8-2.

Hvis et samboerskap opphører ved den enes død og gjenlevende samboer ikke er arving, bør det vurderes om den foreslåtte nye regelen i husstandsfellesskapsloven § 3a skal gjelde tilsvarende ved delingen mellom dødsboet og gjenlevende samboer. Det nye kapittelet IIIA i arveloven aktualiserer dette spørsmålet. Vi viser også til at det etter lovforslaget vil ektefellebo med fullstendig særeie kunne skiftes offentlig.

Spesielt om kongehuset

Da kronprinsesse Märtha døde i 1954, bodde hun på Skaugum. Dødsfallet ble meldt til Asker og Bærum sorenskriverembete. Sorenskriverkontoret overførte dødsfallssaken til Oslo skifterett. Det finnes en egen dødsfallsprotokoll for kongehuset. Denne beror ved Oslo byfogdembete. Vi foreslår at departementet vurderer å gi en egen kompetanseregel for kongehuset.

Med hilsen

Willy Nasset
avdelingsdirektør

Kristin Storvik
seniorrådgiver